

ІСТОРИК І ДЕРЖСЛУЖБОВЕЦЬ

Григорій САНІЧ

Він реформував земські управи, збудував залізницю та вперше прославив Мазепу

Цією весною виповнилося 175 років з дня народження Федора Уманця – українського письменника, історика, публіциста, громадського діяча, який належав до типових представників старої інтелігенції, що вбачала свій обов'язок перед суспільством у збереженні і популяризації історико-культурної спадщини. Його постать лише повертається з фактичного забуття. Його ім'я, на жаль, мало що говорить сучасному читачеві. Між тим він відіграв важливу роль у зміцненні земських установ на Чернігівщині та нинішній Сумщині, розвитку історичного краєзнавства, музейної та архівної справи.

Глухівські сліди

Народився Федір Уманець 1841р. у с. Янівка Глухівського повіту Чернігівської губернії у родині дрібномасткових дворян. Середню освіту здобув у Новгород-Сіверській гімназії, а потім навчався на юридичному факультеті Московського університету. У 1861р. він його закінчив зі ступенем кандидата права, захистивши дисертацію «Надєл общины и дворянские люди». З того ж року і почав кар'єру державного службовця.

У 1867 р. Федір повернувся на Чернігівщину і деякий час займався власним господарством, а через сім років виборці Глухівського повіту обрали його гласним повітового земського зібрання. Він залишив помітний слід в історії повітового земства. Історик Борис ВЕСЕЛОВСЬКИЙ, характеризуючи діяльність Глухівського земства, зокрема зазначав: «С. 1874 г. в среде гласных появляется умеренный прогрессист Ф.М.Уманец и пыгается оживить земство; вносит проект устройства начальных и высших народных школ, поднимает вопрос об учреждении ссудно-сберегательных

ПОЦІНОВУВАЧ СТАРОВИНИ. Завдяки піклуванню Федора Уманця в Чернігові діяв музей українських старожитностей

ДОВІДКА

ФЕДІР МИХАЙЛОВИЧ УМАНЕЦЬ (1841-1917) – український письменник, історик, публіцист, соціолог, громадський діяч зі старого козацько-старшинського роду Глухівщини (Уманці). Голова Глухівської повітової земської управи і Чернігівської губернской земської управи. Автор праць з історії України та Польщі й історії українсько-польських взаємин. Особливу вагу має монографія про гетьмана Мазепу, в якій автор, використовуючи також архівний матеріал (зокрема зі збірок П. Дорошенка і Марковичів), уперше в новітній українській історіографії дав спробу позитивної характеристики Мазепи як людини й державного діяча.

НОВИЙ ПОГЛЯД. Його історичні праці по-новому відкривали багатьох відомих діячів

товариществ и пр., но сочувствия не встречает». У 1877 - 1882 р.р. та 1886 - 1901 р. р. Федір Уманець обирався губерньським гласним від Глухівського повіту, де значну увагу приділяв покращенню продовольчого забезпечення населення.

На початку 1896 р. Федір Уманець був обраний головою Чернігівської губерньської земської управи, а у 1899 р. – переобраний на трирічний термін. Він був одним з ініціаторів створення земської статистичної служби та був прихильником реформи земства. Брав участь у розробці проектів у сфері освіти, зокрема, сприяв запровадженню загальної початкової освіти. Займався він і питанням облаштування залізниці Київ – Петербург через Чернігів і вирішенням питання електрифікації

земських установ, сприяв розвитку медицини, кустарних промислів, шовківництва, підтримці кооперативних об'єднань тощо. Чимало зусиль доклав наші земляк для облаштування Музею українських старожитностей.

Статський радник

Федір Уманець був членом Чернігівської губерньської вченої архівної комісії, чернігівського земського «Училищного совета», «Попечительства детских приютов ведомства учреждений Императрицы Марии», «Комитета Попечительства о народной трезвости», Попечительської ради Глухівської жіночої гімназії.

За активну багаторічну діяльність на службі в земській управі Федір Уманець був удостоєний численних нагород, а у 1902 р. йому присвоїли звання статського радника. Протягом свого життя він написав цілу низку праць з історії та педагогіки, які виходили друком на сторінках часописів та окремими видання-

ми. Його здобутки на ниві письменства та службі в Чернігівській земській управі влучно охарактеризував О.МОРГУН: «Ф.Уманець скупив на службі в Чернігівському земстві таких видатних українських письменників, як: М.Вороной, В.Самійленко, М.Чернявський, Б.Грінченко, М.Коцюбинський; український патріот, відомий письменник, автор написаної з великим піднесенням монографії про гетьмана І. Мазепу, в якій прославляється Мазепа як національний герой України».

Від земських справ Федір Уманець відійшов у 1901 р. і з того моменту повністю присвятив себе науковим студіям. Відійшов у вічність Федір Уманець у липні 1917 р. імовірно у Глухові. Зберегті архів і колекції книжок та пам'яток мистецтва, неважаючи на зусилля чернігівського губерньського комісаріату, не вдалося, адже вони були розграбовані мешканцями сусідніх сіл Янівки та Мазензовки. ❧

Батько Уманця володів родовим маєтком у с. Береза Глухівського повіту (100 дес. землі) та придбав у 1826 р. хутір Ловра, який 22 липня 1864 р. заповів синові Федору